

מתורתו של צדיק אביך יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת הש"ת שגלגטו מכל ספריו הק'

הג הפסח תשפ"ד

אשר יאכלו אתו בהם, דהיינו נשיהם דוקא, ודבר הכתוב בלשון נקיה, כמו 'כי אם הלחם אשר הוא אוכל (ובאשית לט ו). השני כתוב בו (שמות יב ג) 'והיה הדם לכם לאות כנגד דם גדה, לפי שגדה היא אות בין ימי טמאה לימי טהרה, וכשם ששמרו אות גדה, כך הדם יהיה להם לאות וינצלו. השלישי (שם) 'וראייתי את הדם ופסחתי עלכם, זה כנגד שלא גרמו לשפך דם עבדים, לפיכך אמר להם, כשם שחמלתם על העבדים ולא גרמתם להם להרג, כך אני 'וראייתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית' (שם). נמצא, שמירת שלשה מיני דמים אלה הם העקר לאגלת ישראל, ולפיכך נרשם הדם שלש פעמים:

(פיתוחי חותם פרשת בא)

המדוד לזכרון טוב על מדידות הטירחא בתורה

נמצא מה שאנו אוכלין מרוד בלילה הוא לזכרון טוב, שבשביל שמרדו המצרים אותנו ונתאינו שתהא אותה המדידות לעבודתו יתברך, שבביל זה יזכינו למדידות התורה, ומדידות התורה שמהה היא לנו, כדאמר בגמרא (שבת פח.) דההוא מינא דחזיה לרבא דהוה קעין בשמעתא עד דהוה מלין אצבעתיה בדמא, ואמר ליה עמא פזיזא דאקדמיתו פומא לאודנא אפתי בפחזותיכו קזמי, מעקרא הוה לכו למשמע והדר לקבולי. אמר ליה אנן דסיגין בשלמותא כתיב בן (משלי יא ג) 'תמת ישרים תנחם, אינהו כתיב בהו (שם) 'וסלף בגדים ישרים. הרי דכל הצער שאנו מצטערים על התורה שמהה הוא לנו:

(בגדי השרד)

כח התפילה נלמד מקרבן פסח

והי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח וגו' (במדבר טו). מלת ולא גימטריא ייחודי, דהיינו ששאלו על טמאים שהיו בזמן הקרבן, וגם שאלו על שעתידים להיות אחר הקרבן מה תהא בהפלתם כיון שהם טמאי מתים, וזהו שגרמו במלת ולא ייחודי כאמור, וכאלו אמר המקרא 'אשר היו טמאים ויהיו, דהיינו על שקדם הקרבן ועל שאחר הקרבן, שפחמת הטמאה שהם טמאי מתים לבם נוקפם שלא להקריב קרבן ולא להתפלל, וזהו ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, שאלו ואלו לבם נוקפם. ופרוש ביום ההוא, בני הגולה יתפרש, על דרך 'נתני שממה כל היום דהו' (איכה א ג), יומו של הקדוש ברוך הוא שהוא אלף שנה (ב"ר ח ב, וזהר ח"ב יז):

והנה פסח שאמרנו שהוא פה סח ורזמו לתפלה, הנה מלת 'סח' במלוי ס"ח' גימטריא 'היא התפלה עם הכולל. וטענה טענה אלימתא ואמרו למה נגרע בלבתי הקריב קרבן ה' במעוד, שהרי בקרבן הפסח בעצמו כשהקהל או רבן טמאים נעשה בטמאה ואין הטמאה דוחה אותו, אם כן הוא הדין הכא לענין בני הגולה שכלם טמאי מתים יהיו מתפללים ואין הטמאה דוחה את התפלה:

(מחשוף הלבן פרשת בעלולתך)

ברוך הוא מניח בורועו (ברכות ו), ועתיד לצוות לישראל להניח בורועו, לפיכך כנגד זה בורע גטויה שתיים:

ובמרא גדל שתיים, זה כנגד תפלין שבראש שהקדוש ברוך הוא מניח בראשו, ועתיד לצוות לישראל להניח בראשם, ובהם נאמר מורא, שבאמר (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו סוף, וכנגד זה **ובמרא גדל שתיים**:

ובאותות שתיים, זה כנגד אות שבת שהקדוש ברוך הוא מקים ועתיד לתן לישראל לקים, כנגד זה **ובאותות שתיים**:

ובמפתים שתיים, זה כנגד המופתים שעושה הקדוש ברוך הוא ונותן רשות לנביאים לעשות, כנגד זה **ובמפתים שתיים**:

(בגדי השרד, ד"ה ד"א ביד חזקה)

בזכות שלש מצוות שענינם דם נגאלו ממצרים

ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם (שמות יב ז). אפשר לרמוז הטעם למה צוה הקדוש ברוך הוא שיתנו הדם בשלשה מקומות, שתי המזוזות והמשקוף, והיה די במקום אחד. ואפשר, דהנה איתא בזהר הקדוש (ח"ב ג) דשלש מצוות ששמרו ישראל הם שעמדו להם לקצר הקץ ולהפדע מהמצרים, והם: שמירת גדה, ושלא בא שום אחד על שום אשה באסור בין יהודית בין מצרית, ושלא עשו לעבדים להמיתם. והנה, שלש מצוות אלה עקרים הם, שהנה הנדה היא דם, והבא על שום אשה באסור סתמא לגבי דידה נדה היא, הרי דם גם כן, והשופך דם הרי דם, הרי שלשה מיני דם שמרו ישראל שלא עברו על שום אחד מהם. והקדוש ברוך הוא ישתבח שמו אל אמונה ואין עול, צדיק דינו, משיב לאיש כפעלו, וכנגד שלשה מיני דמים אלה ששמרו ישראל צוה להם לתן הדם בשלשה מקומות, להראות למחבלים ולהודיעם שבדין הוא מציל את ישראל, על ששמרו שלשה מיני דמים:

נאמר שלש פעמים 'דם' כנגד שלש מצוות אלו

והנה גם כן לא תמצא בצווי הקדוש ברוך הוא למשה, לא הזכיר לו הדם רק שלש פעמים. וכן נמי קשבא ואמר לישראל, לא הזכיר להם הדם רק שלש פעמים, להודות דבזכות שמירת שלשה מיני דמים זכו ונצולו ונעשו להם כל אותם הנסים. והכל נרמו בפסוקים עצמם, הפסוק הראשון כתוב בו 'ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם', כאן רמוז על ששמרו עצמם ולא בא שום אחד על אשת חברו ולא על שום גויה, וזהו שאמר 'על הבתים אשר יאכלו אתו בהם', הבית זו אשה, ודהיינו, הם לא נתנו עיניהם כי אם בנשותיהם, וזהו 'על הבתים

(בגדי השרד)

יטרה וזיוע במצוות ערב פסח

בראשית (בראשית א א). ראשי תבות 'תקון ברית יעשה רקיקון אך שיזיע', בא לרמוז דמתקוני הברית ישתדל בערב פסח לעשות המצות בעצמו ויטרה עד שיזיע. ובזעה שמוזיע לדבר מצוה יכפר לו מה שפגם ונחת זרעו הדומה לזעה, עכשו יתכפר לו מה שמוציא זעה על דבר מצוה, ובאה התשובה מעין המשובה. ובא הרמז על נכון דתקון הברית הוא שיעשה מצות עד שיזיע:

(גנוי המלך, תיקון הברית אות כט)

בביאור השם 'פסח'

וככה תאכלו אתו וגו' (שמות יב יא). הנה 'בחפזן חסר עם הכולל גימטריא 'פסח', לרמוז דשם 'פסח' נקרא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא קדלג ופוסח ממקום למקום להרג בכוזרי מצרים ולהציל בכוזרי ישראל, ולפי טעם זה צוה הקדוש ברוך הוא לאכל את הפסח בחפזון שהוא דלוג ומהירות, כשם שעשה הקדוש ברוך הוא כך יעשו הם. ולפיכך 'בחפזון גימטריא 'פסח', לומר דסבת החפזון הוא מסבת הפסח, כשם שהיה הקדוש ברוך הוא בדלוג ובמהירות, כך הם יעשו:

(פיתוחי חותם פרשת בא)

טעם לאמידת 'פסח מצה ומרוד'

פסח מצה ומרוד (הגדש"פ). פסח לשון חמלה וחינה, מצה גימטריא 'הציל', מרוד גימטריא 'מות', לרמוז מות למצרים וחמלה והצלה לישראל. ומטעם זה גם כן חיבים לומר שלשון הוהדות להקדוש ברוך הוא שנגף מצרים ואותנו הציל. וזה רמזו בפסוק **ואמרם זבח פסח הוא לה אשר פסח על בתי בני ישראל**, הרי הזכרת פסח. **בנגפו את מצרים**, הרי הזכרת מרוד. **ואת בתינו הציל**, הרי הזכרת מצה שהיא גימטריא 'הציל'. ויקד העם וישתחוו, גם 'שתתחו' גימטריא פסח מצה מרוד עם הכולל, לרמוז שהשתחוו בני ישראל על שלשת המצות, אלא שצוה להם הקדוש ברוך הוא לעשות ולהזכיר בפייהם שבהם נרמו הכל כמו שכתבנו:

(בגדי השרד)

מכות המצריים בזכות מצוות עתידיות של ישראל

דבר אחר, ביד חזקה שתיים ובזע גטויה שתיים וכ' (הגדש"פ). אפשר דבא לרמוז המכות שעמדו לישראל שנגעשו להם הנסים ובאו המכות על המצריים, והנה הקדוש ברוך הוא ראה המצות שעתידים לקים ישראל ובשבילים הביא המכות על המצריים:

והנה הניח חזקה שתיים, בהם הביט הקדוש ברוך הוא [על] לוחות התורה שעתיד לתן מידו לידו של משה, על זה אמר **ביד חזקה שתיים**. מי גרם זה, הלוחות שעתידין לתן מידו של הקדוש ברוך הוא לידו של משה, כנגד זה **ביד חזקה שתיים**:

ובזע גטויה שתיים, זה כנגד התפלין שהקדוש

